

GELEGERD IN GELDERLAND

CULTUURHISTORISCH FESTIVAL - ZOMER 2012

korte opzet – maart 2011

In de zomer van 2012 vindt in Gelderland het festival Gelegerd in Gelderland plaats: een cultuurhistorisch festival waarin aandacht is voor het militaire verleden van de provincie – en vooral voor de effecten van dat verleden op landschap, burgers en militairen.

Voorgeschiedenis

In het najaar van 2006 werd een festival georganiseerd rondom een eeuw Gelderse geschiedenis.

Gelderland 1900-2000. Zo'n 100 Gelderse culturele instellingen namen hieraan deel (bibliotheken, musea, volksuniversiteiten en filmhuizen). Zij boden gedurende drie maanden een zeer gevarieerd programma van ruim 180 activiteiten. Op basis van hetzelfde format vond het najaar van 2008 het festival **Geloven in Gelderland** plaats. Dit festival bevorderde de samenwerking binnen de erfgoedsector, en het contact met maatschappelijke en religieuze organisaties in Gelderland. Door religieus erfgoed te benaderen vanuit de betekenis voor de actualiteit en hierbij ook de nieuwe religies te betrekken zette Gelderland een uniek festival neer. Aan dit festival deden opnieuw zo'n 100 organisaties mee met in totaal ruim 200 activiteiten en met een geschat bezoekersaantal van 130.000.

Het enthousiasme voor beide festivals was groot. Zowel bij de samenwerkende organisaties als bij de bezoekers. Goede reden om in 2012 opnieuw een cultuurhistorisch festival te organiseren. Dit keer rondom militair erfgoed, onder de titel **Gelegerd in Gelderland**.

Militairen in Gelderland

De provincie Gelderland is uitzonderlijk rijk aan zichtbare en onzichtbare restanten van het militaire verleden. Een kort overzicht:

* in Gelderland was een van de grote **Romeinse** legerkampen gevestigd (Nijmegen), maar ook tal van kleinere Romeinse fortificaties, o.a. langs de limes, alsook een groot marskamp bij Ermelo

* Gelderland telt een groot aantal **Middeleeuwse** kastelen en versterkte huizen (meer dan 160 stuks) waaronder een groot aantal zeer bekende: Doorwerth, Doornenburg, Loevestein, Het Oude Loo, De Cannenburg enz.

* de effecten van de **80-jarige oorlog** zijn zeer zichtbaar in Gelderland, al was het maar door de splitsing in protestantse en katholieke gebieden (die dwars door de provincie loopt), maar ook vonden in deze periode in Gelderland belangrijke belegeringen en veldslagen plaats, bijvoorbeeld bij Groenlo, en liep er een defensielinie door de Achterhoek

* Gelderland kent een groot aantal **vestingsteden** met verdedigingswerken uit de 16^e tot de 18^e eeuw die vaak nog goed zichtbaar zijn, zoals Elburg, Harderwijk, Hattem, Nijmegen, Groenlo, Zaltbommel enz., tevens lopen door de provincie enkele belangrijke **verdedigingslinies**, zoals de Grebbelinie, de Nieuwe Hollandse Waterlinie en de IJssellinie

* in de 19e en 20e eeuw werd de **Veluwe hét oefenterrein** bij uitstek voor dienstplichtige militairen, daar verschenen tal van (monumentale) kazernes, tienduizenden militairen volgden er (een deel van) hun opleiding – tot vandaag de dag (Schaarsbergen, Harskamp, Oldebroek), daaronder waren ook veel militairen die naar Nederlands Indië werden uitgezonden (met koloniale werfdepots in Harderwijk en Nijmegen en een militair tehuis in Bronbeek) – tot de dag van vandaag worden op de Veluwe voorbereidingen getroffen voor (internationale) militaire operaties

* in de slotfase van de **Tweede Wereldoorlog** was de regio Arnhem/Ede/Nijmegen het scharnierpunt van oorlogshandelingen na de deels mislukte operatie Market Garden; vanuit deze regio ging het laatste offensief richting Rijnland van start

Doel van het festival

Gelegerd in Gelderland wil door middel van een breed activiteitenprogramma de betekenis van de militaire dimensie binnen de geschiedenis van Gelderland onder de aandacht brengen, vanuit drie uitgangspunten:

- zichtbare (of traceerbare) restanten in landschap en bebouwing van Gelderland
- gevolgen van militaire handelingen of aanwezigheid voor burgers van Gelderland
- gevolgen voor militairen die in Gelderland gelegerd waren

Tegelijkertijd wil het festival de samenwerking bevorderen tussen culturele organisaties onderling en tussen culturele organisaties en militaire organisaties. Daarmee wordt meer samenhang geschapen in het militair-historische erfgoed van Gelderland. De militaire geschiedenis is in Gelderland namelijk wel op allerlei plekken zichtbaar, maar zeer verspreid. Op de Veluwe zijn tal van kazernegebouwen en schietterreinen aanwezig. Ons koloniaal militair verleden wordt verbeeld in Museum Bronbeek te Arnhem. Er zijn in de provincie tal van plekken die herinneren aan gebeurtenissen uit de Tweede Wereldoorlog. De Gelderse musea, archieven en historische verenigingen bezitten een grote hoeveelheid materieel en immaterieel erfgoed over oorlog.

Het festival Gelegerd in Gelderland legt een verbinding tussen deze getuigenissen van het militaire verleden en maakt deze toegankelijker voor het grote publiek. Daarmee sluit Gelegerd in Gelderland aan bij de nog steeds groeiende belangstelling voor militaire geschiedenis, van Tweede Wereldoorlog en de Koude Oorlog tot Romeinen en Middeleeuwen - maar ook bij de actualiteit en de toenemende aandacht voor de rol van veteranen in oorlogen en vredesmissies.

Doelgroepen

Het festival richt zich op een breed publiek, met bijzondere aandacht voor de volgende doelgroepen:

- inwoners van Gelderland, in het bijzonder ouders en kinderen
- veteranen en oud-dienstplichtigen
- toeristen

Daarnaast zal een speciaal programma voor het onderwijs gemaakt worden.

Het geschatte publieksbereik is 250.000 personen.

Publieksactiviteiten

Het festival zal bestaan uit een aantal centraal georganiseerde activiteiten, waaronder een rondreizende expositie. Daarnaast worden organisaties in Gelderland die zich bezighouden met kunst en cultuur, erfgoed en geschiedenis uitgenodigd om in het kader van het festival grote en kleinere publieksactiviteiten te organiseren rondom het thema 'militair erfgoed'. Daarbij kan men denken aan tentoonstellingen, muziek, film, theater, routes, lezingen, debatten, speurtochten enzovoorts. Desgewenst kunnen organisaties daarbij gebruik maken van ondersteuning en advies vanuit de festivalorganisatie. En uiteraard kunnen zij profiteren van de gezamenlijke publiciteit voor het festival.

Verwachte onderdelen van het programma zijn:

- * een rondreizende multimediashow over militaire geschiedenis van Gelderland
- * diverse *living history* voorstellingen op markante locaties uit de militaire geschiedenis van Gelderland
- * exposities en publieksactiviteiten in de verschillende (militaire) musea in Gelderland
- * activiteiten voor oud-dienstplichtigen en veteranen
- * toeristische routes langs militair erfgoed uit diverse periodes
- * boekpresentatie: Militairen op de Veluwe
- * educatief programma op basis van gaming
- * opknappdagen van oorlogsmonumenten
- * een symposium over herbestemming van voormalige kazernes
- * een website als virtuele ontmoetingsplek en als verzamelplaats van informatie en verhalen

Organisatie en communicatie

De initiatiefnemer van Gelegerd in Gelderland is Gelders Erfgoed in Zutphen. Er is een stuurgroep gevormd, met daarin vertegenwoordigers op directieniveau van Gelders Erfgoed, Gelders Archief, Gelders Genootschap en CODA. De overkoepelende projectleiding wordt verzorgd door Dolly Verhoeven van bureau Storia te Apeldoorn.

De festivalcommunicatie wordt gecoördineerd door pr-deskundigen vanuit de samenwerkende organisaties. Belangrijke communicatiemiddelen zijn onder meer een festivalwebsite, een programmagids, informatie via radio en tv en een gezamenlijke huisstijl die door alle participanten aan het festival gebruikt wordt.

Meer informatie

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met:

Dorine Stijkel (Gelders Erfgoed) d.stijkel@gelderserfgoed.nl 0575-468042

Dolly Verhoeven (Storia, Apeldoorn) d.verhoeven@storia.nl 055-5788938